

TÜBİTAK
1001

SURİYE TÜRKMEN TÜRKÇESİ AĞIZLARININ TESPİTİ
(SUTAP)
2018 - ...

YÜRÜTÜCÜ
PROF. DR. HÜLYA ARSLAN-EROL

SURİYE TÜRKMEN TÜRKÇESİ AĞIZLARININ TESPİTİ

Suriye Türkmen Türkçesi Ağızlarının Tespiti başlıklı projemiz TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir.

Bu proje, ülkelerinde çıkan iç savaş dolayısıyla ülkemizde misafir olan Suriye Türkmenlerinin konuştuğu Türkçenin özelliklerini, ses ve şekil yapısı bakımından ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ağız araştırmaları yoluyla bir dilin veya lehçenin farklı kullanım özelliklerini, tarihi gelişimini, yayıldığı alanları tespit edebildiğimiz gibi ağızın konuşulduğu bölgedeki boy yerleşimlerini, bunların kültürel özelliklerini, sosyolojik durumlarını da bir ölçüde belirlemiş oluyoruz. Başka bir deyişle, bu tür ağız araştırmalarında asıl amaç ağız/dil özelliklerini tespit etmek olsa da yapılan günlük konuşma derlemeleri üzerinden hedef kitlenin tarihsel, kültürel ve sosyolojik yönden durumları da tespit edilmiş olmaktadır.

Bu tür çalışmalar karşılaştırmalı bir Türk dili gramerinin ve ayrıntılı bir Türk dili sözlüğünün hazırlanabilmesi için önemlidir. Ayrıca Türk dilinin coğrafi dil haritasının oluşturmak açısından da ağız çalışmaları çok önemlidir. Tarihsel derinliği göz önüne alındığında Suriye Türkmenlerinin konuştuğu Türkçenin özelliklerinin tespiti bu saydığımız noktalardaki boşluğu dolduracak niteliktedir.

Araştırmalarımızdan elde ettiğimiz ilk bulgulara göre XI. yüzyılda bu coğrafyaya gelmeye başlayan Suriye Türkmenlerinin ağız, Batı grubu Türk lehçelerinin özelliklerini aksettirmektedir. Ancak tarih içinde hem Oğuzların hem de Kıpçakların bu coğrafyada etkin olmasından dolayı zaman zaman Kıpçak Türkçesinin izlerine de rastlanmaktadır. Böylesi geniş bir alana yayılan ve önemli tarihi dönemlerden geçen Suriye Türkmenlerinin ağız, dil malzemesi zenginliği ile Türkoloji bilimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Bilindiği üzere savaş öncesinde Türkmenler ağırlıklı olarak Suriye'nin Halep, Lazkiye, Hama-Humus ve Şam-Kuneytra illeri ile buralara bağlı köylerde yaşamaktaydılar. Az da olsa Rakka, Tartus gibi yerlerde de mevcut idiler. Bu bölgelerin bazılarında Türkmenler ağız özelliklerini korumuş olarak günlük dilde canlı biçimde Türkçe konuşurlarken bazılarında Türkçe zayıflamış durumdaydı. Şimdi ise bunların büyük bir kısmı ülkemizde misafirdirler. Ağız özelliklerini korumuş şekilde bizlerle konuşurken gayet rahat anlaşabilmektedirler. Ancak gün geçtikçe taşıdıkları ağız özellikleri kaybolacak, yerleştikleri bölgenin ağız özellikleriyle konuşmaya başlayacaklardır. Şunu biliyoruz ki, yüzyıllar içinde birikmiş, sözel olarak aktarılan ağızların kaybıyla birlikte geri döndürülemez biçimde yok olacak kültür mirasını diriltme ve yeniden üretme imkânı yoktur. Bundan dolayı Suriye Türkmen Türkçesi Ağızlarının Tespiti Projesini hayata geçirdik.

Ülkemizde misafir olan Suriye Türkmenlerinin yoğunluklu olarak Gaziantep, Kilis, Hatay, Osmaniye Malatya illeri ile bazı ilçelerinde (hatta İstanbul) yerleştiklerini biliyoruz ve buralarda derleme çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Projemiz, Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bünyesinde TÜBİTAK destekli olarak hayata geçmiş olup 24 ay sürecektir. Şu an ilk altı ayın içerisindeyiz. Proje ekibimiz altı kişiden oluşmaktadır. Hepimiz Gaziantep Üniversitesi'nden olmak üzere, ekibin başında proje yürütücüsü olarak ben (Prof. Dr. Hülya Arslan Erol) varım. Doç. Dr. Mehmet Erol ise araştırmacımız. Bizlerin dışında Yüksek Lisans öğrencilerimizden Mevlüde Kırmızı, Atanur Özdemir, Mehmet Fatih Kara ve Bestami Bozoğullarından ise bursiyer olarak bu projede görev almaktadır. Proje sonunda Suriye Türkmen Türkçesi ağızlarının belgelenerek incelenmesi, sözcüğünün tespit edilmesi ve tarihi kökleri ile ilişkilendirilmesi şeklinde özetleyebileceğimiz hedeflere ulaşmayı bekliyoruz.

Böyle bir çalışmanın da, yüzyıllardır Suriye coğrafyasında varlığını sürdüren Türklerin sosyal, kültürel, tarihi kimliklerine ışık tutarak Türkoloji'ye katkı sunacağına inanıyoruz.

ÇALIŞMALARIMIZDAN KARELER

